

LEGITIMÁCIA ZÚČASTNENEJ OSOBY NA PODANIE NÁMIETKY ZAUJATOSTI SUDCU ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V prípade procesného oprávnenia podľa § 50 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vzniknúť námietku zaujatosti sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky je potrebné použiť rozširujúci výklad umožňujúci také oprávnenie využiť okrem účastníka konania aj zúčastnenej osobe, pretože výsledok konania o ústavnej sťažnosti sa jej môže priamo dotknúť.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 121/2020 z 1. apríla 2020)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 1. apríla 2020 prerokoval námietku zaujatosti sudcov III. senátu Ústavného súdu Slovenskej republiky Mojmir Mamojku a Petra Straku vznesenú vo veci ústavnej sťažnosti M. B. vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. III. ÚS 89/2019 zúčastnenou osobou P. T. a takto

r o z h o d o l :

Sudcovia Ústavného súdu Slovenskej republiky Mojmir Mamojka a Peter Straka n i e s ú v y l ú č e n í z konania a rozhodovania vo veci vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. III. ÚS 89/2019.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Vo veci ústavnej sťažnosti M. B. (ďalej len „sťažovateľka“) vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) pod sp. zn. III. ÚS 89/2019 vznikla zúčastnená osoba P. T. (ďalej len „zúčastnená osoba“) námietku zaujatosti proti sudcom ústavného súdu Mojmirovi Mamojkovi a Petrovi Strakovi.

2. Sťažovateľka doručila ústavnému súdu 9. mája 2019 ústavnú sťažnosť, ktorou namietala porušenie základného práva podľa čl. 21 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Košice I sp. zn. 12 C 215/2010 z 20. septembra 2016, rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 11 Co 127/2017 z 8. februára 2018 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Cdo 130/2018 z 13. februára 2019.

3. Uznesením ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 89/2019 z 5. novembra 2019 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky v časti namietaného porušenia základného práva podľa čl. 21 ods. 1 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu prijatá na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti odmietnutá. Citovaným uznesením ústavného súdu bol zároveň Okresnému súdu Košice I uložený zákaz, aby bol v konaní vedenom týmto súdom

pod sp. zn. 23 C 37/2018 vydaný rozsudok vo veci samej alebo uznesenie, ktorým sa konanie končí, a to až do právoplatného skončenia konania ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti.

4. Ústavný súd vyzval zúčastnenú osobu na prípadné vyjadrenie sa k ústavnej sťažnosti výzvou doručenou jej 3. decembra 2019.

5. V podaní doručenom ústavnému súdu osobne 3. decembra 2019 zúčastnená osoba namietla nezákonnosť zloženia senátu ústavného súdu rozhodujúceho o ústavnej sťažnosti sťažovateľky vedenej pod sp. zn. III. ÚS 89/2019 a predostrela ústavnému súdu „návrh na rozhodnutie podľa čl. VI ods. 2 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky... a návrh na autoremedúrne zrušenie uznesenia o prijatí ústavnej sťažnosti a dočasného opatrenia z dôvodu nezákonne zloženého senátu ústavného súdu, ktorý vo veci rozhodol.“

6. V konkrétnostiach zúčastnená osoba zdôrazňuje, že zákonným senátom oprávneným vo veci predmetnej ústavnej sťažnosti, ktorá bola doručená ústavnému súdu 9. mája 2019, konať a rozhodnúť je v súlade s príslušnými ustanoveniami rozvrhu práce ústavného súdu platného a účinného v čase napadnutia veci na ústavnom súde prvý senát ústavného súdu v zložení: sudkyňa Jana Baricová a sudcovia Miroslav Duriš a Mojmír Mamojka. Pokiaľ preto o prijatí predmetnej ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie a dočasnom opatrení rozhodol tretí senát ústavného súdu zložený zo sudcov Mojmíra Mamojku, Petra Straku a Martina Vernarského, ústavný súd rozhodoval v nesprávnom zložení, „nakoľko JUDr. Peter Straka a JUDr. Vernarský nemali právomoc v tejto veci rozhodovať a stali sa sudcami ústavného súdu až 16.10.2019.“

7. Na podklade uvedených skutočností zúčastnená osoba namietla, že „dvaja z troch sudcov boli dosadení v rozpore so zákonom a za porušenia čl. 48 ods. 1 Ústavy SR a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd...“, a žiada o „zrušenie dočasného opatrenia i uznesenia o prijatí ústavnej sťažnosti“ a zároveň o to, aby bola vec predložená predsedovi ústavného súdu na zaujatie zásadného stanoviska k nezákonne zloženému senátu ústavného súdu v súlade s čl. VI bodom 2 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 (ďalej len „rozvrh práce“), podľa ktorého v prípade pochybnosti, či vec patrí do pôsobnosti senátu, rozhodne o povahe veci na účely jej pridelenia predseda ústavného súdu.

8. V podaní adresovanom ústavnému súdu 10. decembra 2019 zúčastnená osoba zdôraznila, že 29. novembra 2019 dostala anonymný list, z obsahu ktorého vyplýva, že I. S. v predmetom konaní o ústavnej sťažnosti «mala „vybaviť“» u predsedu tretieho senátu Mojmíra Mamojku prehru zúčastnenej osoby. Akcentujúc korupčný charakter listu, zúčastnená osoba uvádza, že sa na účely preverenia pravdivosti inkriminovaných tvrdení obrátila na Národnú kriminálnu agentúru. Z uvedených dôvodov sa zúčastnená osoba obáva „možného vzťahu s I. S., ktorá neustále vyvíja tlak na nezákonné stíhanie mojej osoby a mojich blízkych...“, a zároveň zdôrazňuje, že v danej veci bude začaté trestné konanie, takže prípadné procesné úkony zo strany Národnej kriminálnej agentúry spočívajúce v preverovaní stykov a väzieb môžu spôsobiť, že predseda tretieho senátu bude proti zúčastnenej osobe vystupovať zaujato.

9. Sudca ústavného súdu Peter Straka podľa zúčastnenej osoby otvorene vyjadroval názory proti obchodnej spoločnosti R. a ovplyvňoval súdne konanie proti tejto obchodnej spoločnosti rozposielaním „e-mailov všetkým sudcom, aby ovplyvňoval výsledky konania proti tejto spoločnosti. Môj Otec (menovec) tam pôsobil ako predseda predstavenstva, čo je možné zistiť aj z verejných registrov, a preto anonymné podanie má jasné a pravdivé kontúry a v tomto duchu som podal aj trestné oznámenie... Informácie o tomto skrytom spore medzi sudcom

JUDr. Strakom a mojím Otcom som sa dozvedel až z anonymného podania a rozhovoru so svojim Otcom na túto tému dňa 29.11.2019.“

10. V podaní, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 20. januára 2020, zúčastnená osoba doplnila námietku zaujatosti vznesenú proti sudcovi ústavného súdu Mojmirovi Mamojkovi o skutočnosti, ktoré vyplynuli z výpovede P. T. v kauze vraždy J. K. a M. K., týkajúce sa údajného vybavenia zrušenia väzobného stíhania M. K. vystupujúceho v predmetnej kauze vraždy v procesnom postavení obžalovaného. Podľa zúčastnenej osoby «scenár opísaný v anonymnom podaní o „vybavení“ veci a výpoveď svedka P. T. opisujú v podstate modus operandi konania zúčastnených osôb. To posilňuje dôkaznú podstatu anonymného podania, a preto tu podľa môjho názoru jestvuje pochybnosť, ktorá zakladá vylúčenie Prof. Mamojku z tohto konania.».

11. Podľa zúčastnenej osoby „Každému právnikovi by sa v tomto svetla javil sudca spravodajca a predseda senátu Prof. Mamojka ako minimálne zaujatý, pričom pochybnosti voči jeho osobe sú zrejmé a sú preukázané minimálne v rovine pochybností.“

II.

12. V súlade s § 49 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sudca ústavného súdu je vylúčený z konania a rozhodovania vo veci, ak so zreteľom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Dôvodom na vylúčenie sudcu ústavného súdu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu ústavného súdu v konaní o prerokúvanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach na ústavnom súde.

13. Podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde účastník konania má právo vzniesť námietku zaujatosti proti sudcom ústavného súdu, ktorí majú jeho vec prerokovať a rozhodnúť. Námietku zaujatosti je účastník konania povinný vzniesť do desiatich dní odo dňa, keď sa dozvedel o dôvodoch vylúčenia. Účastník konania je povinný uviesť, kedy sa dozvedel o dôvodoch vylúčenia. Námietku zaujatosti musí účastník konania odôvodniť. Sudca ústavného súdu, proti ktorému námietka smeruje, je povinný sa k námietke zaujatosti vyjadriť. Na opakované námietky zaujatosti podané proti tomu istému sudcovi ústavného súdu z toho istého dôvodu ústavný súd neprihliadne, ak už o predchádzajúcej rovnakej námietke zaujatosti rozhodol.

14. V úvodnej časti rozhodnutia považoval ústavný súd za nevyhnutné s prihliadnutím na skutočnosť, že predmetom rozhodovania je námietka zaujatosti sudcov ústavného súdu podaná zúčastnenou osobou, vyjadriť sa k otázke procesnej legitímácie zúčastnenej osoby námietku zaujatosti v konaní o ústavnej sťažnosti podať.

15. Podľa § 32 zákona o ústavnom súde účastníkmi konania sú navrhovateľ, ten, proti komu návrh na začatie konania smeruje, a osoby, o ktorých to ustanovuje tento zákon.

16. V súlade s § 33 zákona o ústavnom súde je zúčastnenou osobou osoba, ktorá je alebo bola účastníkom konania pred orgánom verejnej moci, v ktorom bolo vydané právoplatné rozhodnutie, prijaté opatrenie alebo vykonaný iný zásah, ktorým malo dôjsť k porušeniu základných práv a slobôd navrhovateľa, ak § 140, § 194 alebo § 208 neustanovuje inak.

17. V súlade s § 125 zákona o ústavnom súde účastníkmi konania o ústavnej sťažnosti sú sťažovateľ a orgán verejnej moci, proti ktorému ústavná sťažnosť smeruje.

18. V súlade s § 126 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd na predbežnom prerokovaní prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie (§ 56 ods. 5), upovedomí o podanej ústavnej

sťažnosti zúčastnenú osobu. Zúčastnená osoba má právo vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti v lehote určenej ústavným súdom.

19. Z citovaných častí zákona o ústavnom súde vyplýva, že v konaní o ústavnej sťažnosti je *expressis verbis* konkrétny rozsah a obsah procesných oprávnení a povinností zúčastnenej osoby stanovený § 126 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého má zúčastnená osoba právo byť upovedomená o ústavnej sťažnosti v prípade, ak je táto prijatá na ďalšie konanie, a zároveň právo sa k tejto ústavnej sťažnosti vyjadriť.

20. Aj napriek uvedenému je však v prípade procesného oprávnenia podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde a možnosti vzniesť námietku zaujatosti sudcu ústavného súdu na mieste rozširujúci (extenzívny) výklad umožňujúci uvedené procesné oprávnenie využiť okrem účastníkov konania aj zúčastnenej osobe. Ústavný súd k tomuto záveru vedú nasledujúce skutočnosti.

21. Nestrannosť sudcu ako *conditio sine qua non* výkonu súdnej moci je vo všeobecnosti nerozlučne spätá so základným právom účastníka konania na to, aby jeho vec bola rozhodnutá nezávislým a nestranným sudcom podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, a to (aj) v záujme zachovania princípu rovnosti účastníkov podľa čl. 47 ods. 3 ústavy.

22. Špecifikom konania o ústavnej sťažnosti je skutočnosť, že účastníctvo tu má s prihliadnutím na § 125 zákona o ústavnom súde zásadne vertikálny charakter daný predmetom konania, ktorým je rozhodovanie o (ne)porušení základných práv a slobôd sťažovateľa (spravidla neúspešný účastník konania alebo neúspešná strana v spore pred orgánom verejnej moci), ku ktorému (ne)došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom zo strany orgánu verejnej moci. Ide teda o spor medzi sťažovateľom a orgánom verejnej moci. Rozhodnutie ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti však má, či už priamo, alebo nepriamo, dosah na samotné horizontálne konanie medzi účastníkmi konania, resp. stranami v spore pred orgánom verejnej moci (žalobca a žalovaný či navrhovateľ a odporca), ktoré vertikálnemu sporu predchádzalo, a to bez ohľadu na konkrétny výsledok rozhodnutia ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti. Je preto žiaduce, aby v záujme riadneho výkonu súdnej moci v konaní pred ústavným súdom bolo zachované právo nielen sťažovateľa a orgánu verejnej moci, ale aj zúčastnenej osoby ako subjektu zúčastňujúceho sa konania vo veci ústavnej sťažnosti námietku zaujatosti sudcu ústavného súdu vzniesť. Prípadné rozhodnutie ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti musia vnímať ako objektívne spravodlivé nielen orgán verejnej moci, proti ktorému ústavná sťažnosť smeruje, ale aj obe strany v konaní pred týmto orgánom verejnej moci, teda úspešná aj neúspešná strana v konaní pred ním.

23. Nevyhnutnosť extenzívneho výkladu § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde nepriamo podporuje aj znenie § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého sú okolnosťami majúcimi podstatný vplyv na rozhodnutie o (ne)zaujatosti sudcu ústavného súdu okolnosti determinujúce pomer sudcu ústavného súdu k prejednávanej veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom.

24. Pokiaľ právna úprava § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde nepochybne priznáva procesné oprávnenie vzniesť námietku zaujatosti sudcu ústavného súdu pre okolnosti dotýkajúce sa vzťahu sudcu k zúčastnenej osobe, potom sa javí ako nedôvodne reštriktívne a obmedzujúce neumožniť aj zúčastnenej osobe vzniesť námietku zaujatosti a namietat ňou napríklad aj okolnosti odôvodňujúce vzťah sudcu ústavného súdu k niektorému z účastníkov konania, ktorými sú v súlade s § 125 zákona o ústavnom súde v konaní o ústavnej sťažnosti sťažovateľ alebo orgán verejnej moci, proti ktorému ústavná sťažnosť smeruje.

25. Pokiaľ vzbudíť pochybnosti o nestrannosti sudcu ústavného súdu môže jeho vzťah k zúčastnenej osobe, ktorý môže byť poznačený (aj) neakceptovateľnou osobnou animozitou, potom je logickým dôsledkom takéhoto stavu aj možnosť samotnej zúčastnenej osoby, ktorej sa výsledok konania pred ústavným súdom môže priamo alebo nepriamo dotknúť, predniesť svoju pochybnosť o nezáujatosti sudcu ústavného súdu. Len týmto spôsobom sa zabezpečí základná povinnosť sudcu ústavného súdu konať v každom prípade nezávisle a nestranne, aby sa zabezpečilo to, že každej „zúčastnenej strane“ sa dostane spravodlivého súdneho procesu (k tomu pozri aj bod 60 odporúčania CM/Rec (2010) 12 Výboru ministrov členským štátom o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť prijatého Výborom ministrov Rady Európy 17. novembra 2010 na 1098. zasadnutí zástupcov ministrov).

26. Zavedenie inštitútu zúčastnenej osoby bolo dôsledkom rozhodovania Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), ktorý vo svojich viacerých rozhodnutiach akcentoval nevyhnutnosť legislatívneho ukotvenia postavenia protistrany sťažovateľa (úspešnej strany v konaní pred príslušným orgánom verejnej moci), ktorá sa často o konaní vo veci ústavnej sťažnosti dozvedela až následne po znovuotvorení konania pred všeobecnými súdmi po rozhodnutí ústavného súdu o ústavnej sťažnosti. Predmetom kritiky ESLP sa tak stala absencia zákonného základu na intervenciu úspešnej strany v konaní pred orgánom verejnej moci v konaní o ústavnej sťažnosti (k tomu pozri rozsudok vo veci Frisancho Perrea proti Slovensku z 21. 7. 2015, sťažnosť č. 383/13, body 72 a 73).

27. Základom následnej právnej regulácie postavenia zúčastnenej osoby v konaní o ústavnej sťažnosti podľa zákona o ústavnom súde tak bolo (okrem iných) zohľadniť názory a záujmy zúčastnených osôb ako obrany proti ústavnej sťažnosti [V súlade s § 126 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd na predbežnom prerokovaní prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie (§ 56 ods. 5), upovedomí o podanej ústavnej sťažnosti zúčastnenú osobu. Zúčastnená osoba má právo vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti v lehote určenej ústavným súdom.]. Argument, podľa ktorého záujem zúčastnenej osoby ako úspešnej strany v konaní pred orgánom verejnej moci de facto chráni samotný orgán verejnej moci, ktorý rozhodnutie v prospech zúčastnenej osoby vydal, podľa ESLP nemohol obstáť. Aj preto záujmy orgánu verejnej moci, proti ktorému ústavná sťažnosť smeruje, a úspešnej strany v konaní pred týmto orgánom (zúčastnená osoba) nemožno v konaní o ústavnej sťažnosti stotožňovať, resp. považovať ich za totožné (k tomu pozri aj rozsudok ESLP vo veci Frisancho Perrea proti Slovensku z 21. 7. 2015, sťažnosť č. 383/13, bod 74).

28. Aj uvedené nosné dôvody objavujúce sa v rozhodovacej činnosti ESLP sú v prospech vnímania procesnej možnosti zúčastnenej osoby predniesť svoju pochybnosť o nezáujatosti sudcu ústavného súdu v konaní o ústavnej sťažnosti. Odôvodnená obava zo zaujatosti sudcu ústavného súdu tak môže vzniknúť aj v prípade, že medzi sudcom ústavného súdu a inou osobou zúčastňujúcou sa na konaní existuje osobný priateľský vzťah alebo osobná nevraživosť. Vylúčenie možnosti zúčastnenej osoby namietat' okolnosti odôvodňujúce napr. osobnú nevraživosť sudcu k nej je proti konceptu vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania vo veci ústavnej sťažnosti. Je totiž nepravdepodobné, že túto skutočnosť by v prospech zúčastnenej osoby namietal sám sťažovateľ ako protistrana zúčastnenej osoby v konaní pred príslušným orgánom verejnej moci či samotný orgán verejnej moci ako účastník konania o ústavnej sťažnosti. Už pritom bolo zdôraznené, že záujmy orgánu verejnej moci ako účastníka konania o ústavnej sťažnosti nie sú totožné so záujmami zúčastnenej osoby ako úspešnej strany v konaní pred týmto orgánom (pozri k tomu bod 27 tohto uznesenia).

29. Koncept zabezpečenia nestranného rozhodovania ústavného súdu, ktoré nemožno vnímať ako výsadu či privilégium sudcov ústavného súdu, ale ako základnú povinnosť sudcov ústavného súdu a zároveň aj štrukturálny prvok súdneho systému (m. m. II. ÚS 381/2017), sa s prihliadnutím na už uvedené nevyhnutne musí prejavovať aj v procesnom postavení zúčastnenej osoby, resp. v rozsahu jej procesných oprávnení v kontexte možnosti vzniesenia námietky zaujatosti. Požiadavka nestrannosti sudcu ústavného súdu rozhodujúceho vo veci ústavnej sťažnosti sa dotýka samotnej podstaty spravodlivosti a jej vnímania. Procesná situácia charakterizovaná absenciou možnosti zúčastnenej osoby namietat' sudcu ústavného súdu vo veci ústavnej sťažnosti, rozhodnutie o ktorej sa priamo alebo nepriamo dotkne postavenia zúčastnenej osoby, požiadavku spravodlivosti rozhodovania nenapĺňa.

30. Ústavno-konformný je preto extenzívny výklad § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktorý dovoľuje dospieť k záveru, že vzniesť námietku zaujatosti sudcu ústavného súdu môže aj zúčastnená osoba.

31. S prihliadnutím na skutočnosti uvádzané v bodoch 8 a 9 tohto uznesenia ústavný súd konštatuje, že námietku zaujatosti zúčastnená osoba vzniesla v lehote desiatich dní odo dňa, keď sa o dôvodoch vylúčenia dozvedela.

32. V súlade s § 51 ods. 2 prvou vetou zákona o ústavnom súde ak ide o rozhodovanie v senáte ústavného súdu, o vylúčení sudcu ústavného súdu rozhoduje iný senát ústavného súdu určený rozvrhom práce.

33. Podľa čl. IV bodu 1 písm. d) rozvrhu práce o vylúčení sudcu pri rozhodovaní v senáte podľa § 51 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde rozhoduje štvrtý senát, ak ide o sudcov tretieho senátu.

34. Pokynom predsedu ústavného súdu zo 4. februára 2020 bola vec pridelená štvrtému senátu ústavného súdu, ktorý v zmysle čl. II bodu 3 rozvrhu práce pracuje v zložení Miroslav Duriš (predseda senátu) a sudcovia Ladislav Dudíť a Libor Duľa.

35. K námietke zaujatosti vznesenej zúčastnenou osobou sa vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 28. januára 2020 vyjadril sudca ústavného súdu Mojmir Mamojka, ktorý zdôraznil, že vec nevykazuje explicitnosť a intenzitu predpojatosti, ktorá by spadala pod subjektívny test, keďže pri riešení ústavných sťažností pridelených mu ako sudcovi spravodajcovi sa subjektívne necítil byť zaujatý ani z dôvodu podaných invektívnych podaní účastníkov konania. K dôvodom vylúčenia sudcu ústavného súdu vychádzajúcim z mediálneho výstupu sudcu ústavného súdu dodáva, že „ak by výroky... mali vyvolať i čo najmenšie oprávnené pochybnosti o objektívnej nestrannosti sudcu ústavného súdu konať“ v predmetnej veci, nebráni sa tomu, aby vylúčený z rozhodovania v predmetnej veci bol.

36. K námietke zaujatosti vznesenej zúčastnenou osobou sa v podaní doručenom ústavnému súdu 28. januára 2020 vyjadril aj sudca ústavného súdu Peter Straka, ktorý zdôraznil, že zúčastnenú osobu a ani jej príbuzných a ani osoby na strane sťažovateľky osobne nepozná a z dôvodu invektívnych podaní účastníkov konania sa subjektívne nikdy necítil zaujatý. Ďalej zdôraznil, že je pre neho nepredstaviteľné, aby akákoľvek osoba u neho ako sudcu ústavného súdu intervenovala. Argumentuje, že početná mailová komunikácia medzi sudcami sa týka zjednocovania rozhodovania a k veci nemá žiadny pomer.

37. Ku skutočnostiam nezákonnosti zloženia senátu ústavného súdu (body 5 až 7 tohto uznesenia) ústavný súd zdôrazňuje, že tieto nie sú relevantnými skutočnosťami spôsobilými odôvodniť zaujatosť sudcu ústavného súdu (pre pomer sudcu ústavného súdu k veci, účastníkom konania, zúčastnenej osobe alebo ich zástupcom). Skutočnosti uvádzané v podaní doručenom ústavnému súdu 3. decembra 2019 podľa názoru ústavného súdu neobsahujú

skutočnosti relevantné vo veci (ne)zaujatosti sudcov ústavného súdu. Napokon uvedené preukazuje aj návrh na rozhodnutie v predmetnom podaní, podľa ktorého sa zúčastnená osoba domáha zrušenia uznesenia o prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie a predloženia veci predsedovi ústavného súdu na zaujatie stanoviska k nezákonne zloženému senátu ústavného súdu, a teda nie vylúčenia sudcu (sudcov) ústavného súdu pre pochybnosti o ich nezaujatosti.

38. Ústavný súd po posúdení ďalších dôvodov uvedených v námietke zaujatosti zúčastnenej osoby vznesenej proti sudcom ústavného súdu Mojmirovi Mamojkovi a Petrovi Strakovi v konaní o ústavnej sťažnosti vedenej ústavným súdom pod sp. zn. III. ÚS 89/2019 dospel k záveru, že dôvody, ktoré sú uvádzané v námietke zaujatosti, nie sú dostačujúce na vznik pochybností o ich nezaujatosti pri rozhodovaní v danej veci.

39. Nestrannosť znamená absenciu zaujatosti či predsudku, znamená, že sudca nemá žiaden osobný záujem na výsledku konania (porov. BARAK, A. Judge in a Democracy. Princeton University Press, 2008, s. 101 a nasl.), resp. nevzniká navonok legitímny dojem, že by takýto záujem mohol mať. Rozhodovanie sudcom, ktorý nie je nestranný, nie je len popretím rovnosti účastníkov konania, ale ide svojím spôsobom aj o rozhodovanie vo vlastnej veci (nemo iudex in causa sua; porov. bod 5 uznesenia Najvyššieho správneho súdu Českej republiky č. k. Nao 46/2010-78 z 11. júna 2010; www.nssoud.cz), a vôbec o popretie zmyslu súdnictva a práva. Rozhodovať nestrannosťou nie je právom, výsadou či privilegiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému (m. m. II. ÚS 381/2017).

40. Z pohľadu ľudsko-právneho a z pohľadu práva na nestranného sudcu ako komponentu práva na spravodlivý proces vyvinul ESLP dve previazané stránky nestrannosti (Piersack proti Belgicku, sťažnosť č. 8692/79, rozsudok z 1. 10. 1982; Pohoska proti Poľsku, sťažnosť č. 33530/06, rozsudok z 10. 1. 2012). Nestrannosť má stránky subjektívnu a objektívnu. Európsky súd pre ľudské práva zároveň zdôrazňuje význam nestrannosti sudcu pre dôveru verejnosti v súdnictvo, a to jednak vo všeobecnosti (Olujic proti Chorvátsku, sťažnosť č. 22330/05, rozsudok z 5. 2. 2005, bod 57), ale osobitne pri objektívnom teste (Kinsky proti Českej republike, sťažnosť č. 42856/06, rozsudok z 9. 2. 2012, bod 87). Nestrannosťou je vo vnímaní ESLP absencia zaujatosti či predsudku vo veci a táto nestrannosť môže byť overovaná už spomenutým subjektívnym a objektívnym testom. Východiskom je subjektívny test, v ktorom sa zisťuje osobné presvedčenie, postoj sudcu, resp. jeho záujem v prejednávanej veci. Osobná nestrannosť sudcu sa predpokladá, kým sa nepreukáže opak. Takýmto „opakom“ môže byť sudcom prejavené nepriateľstvo, neznášanlivosť alebo ak si napríklad sudca z osobných dôvodov vyhradí prejednanie veci pre seba.

41. Požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom, ktorý je náročný z hľadiska preukazovania. Na subjektívny test teda plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti. Tu je dôležitá perspektíva nestranného pozorovateľa a relevantné je aj zdanie (ne)strannosti („Justice must not only be done, it must also be seen to be done.“). Podľa ESLP musí byť ustálené, či existujú zistiteľné skutočnosti, ktoré môžu vzbudzovať pochybnosti o nestrannosti sudcov, a v tomto zmysle môže mať aj zdanie určitú dôležitosť, pretože „v stávke“ je dôvera, ktorú musia súdy v spoločnosti vzbudzovať, nehovoriac o dôvere samotných účastníkov konania (Daktaras proti Litve, sťažnosť č. 42095/98, rozsudok z 10. 10. 2000, bod 32). Pozícia namietajúceho má v objektívnom teste dôležitý význam, avšak rozhodujúce je, či je jeho obava aj objektívne akceptovateľná.

42. Z judikatúry ústavného súdu teda vyplýva, že existenciu nestrannosti sudcu treba posudzovať podľa subjektívneho hľadiska, to znamená na základe osobného presvedčenia

a správania konkrétneho sudcu v danej veci, a tiež podľa objektívneho hľadiska, teda zisťovaním, či sudca poskytoval dostatočné záruky, aby bola z tohto hľadiska vylúčená akákoľvek oprávnená pochybnosť (m. m. III. ÚS 16/00).

43. V predmetnej veci je nosným dôvodom, pre ktorý zúčastnená osoba vzniesla námietky zaujatosti sudcov ústavného súdu Mojmíra Mamojku a Petra Straku, skutočnosť podania trestného oznámenia na preverenie skutočností dotýkajúcich sa údajného korupčného správania sudcov ústavného súdu (a ovplyvňovania výsledku konania o ústavnej sťažnosti sťažovateľky), ktoré môže vyústiť do začatia trestného stíhania (body 8 a 9 tohto uznesenia).

44. Vychádzajúc z vyjadrenia sudcov ústavného súdu, možno konštatovať, že o subjektívnu zaujatosť tu nejde a nemožno o nej uvažovať ani na podklade iných skutočností.

45. Z hľadiska objektívneho testu by sa mohlo na prvý pohľad, ľudsky prirodzene, zdať, že samotné podanie trestného oznámenia vzbudí v označenej osobe negatívne emócie, a tak predpojatosť. Právny pohľad je však odlišný. Podaním trestného oznámenia by účastník konania mohol manipulovať s pozíciou zákonného sudcu, ktorá je objektívne daná. Okrem toho sudcovia by mali byť vybavení takou profesionalitou, ktorá ich robí odolnými proti takýmto podnetom. Samotné podanie trestného oznámenia bez pristúpenia iných relevantných skutočností nemôže viesť k vylúčeniu sudcov (m. m. II. ÚS 532/2017).

46. Vo vzťahu k sudcovi ústavného súdu Mojmírovi Mamojkovi síce zúčastnená osoba predkladá ďalšie skutočnosti, ktoré podľa jej názoru odôvodňujú vylúčenie sudcu ústavného súdu pre jeho zaujatosť, tieto však samy osebe a ani v nadväznosti na už zúčastnenou osobou prezentované okolnosti nie sú spôsobilé objektívne vyvolať pochybnosti o nezaujatosti sudcu ústavného súdu.

47. V podaní doručenom ústavnému súdu 20. januára 2020 (bod 10 tohto uznesenia) zúčastnená osoba predostiera argumentáciu, ktorou odôvodňuje „modus operandi“ konania sudcu ústavného súdu Mojmíra Mamojku, a tým zdôrazňuje existenciu pochybnosti o jeho nezaujatosti. Ústavný súd už z hľadiska teoretického upozornil, že test objektívnosti (nestrannosti sudcu ústavného súdu) a zákonné dôvody nespôsobilosti sudcu vykonávať svoju funkciu sa môžu prekrývať, ale nejde o totožné inštitúty (III. ÚS 724/2016).

48. Aj napriek tomu, že právnou garanciou sudcovskej nezávislosti je neodvolateľnosť sudcu, zákonná právna úprava stanovuje presné podmienky disciplinárnej zodpovednosti sudcu a jej inštitucionálne zabezpečenie je zároveň prostriedkom ochrany práv účastníkov konania pred sudcovskou svojvôľou. Zúčastnená osoba predostiera v podaní doručenom 20. januára 2020 argumentáciu, ktorou poukazuje vo všeobecnosti na údajne nezákonné správanie sudcu ústavného súdu, nie však v kontexte prejednávanej veci (ústavnej sťažnosti), ale v súvislosti s údajným vybavením zrušenia väzobného stíhania v inej prejednávanej veci. Aj keď nemožno vylúčiť to, aby relevantné okolnosti boli predmetom preskúmania v rámci prípadného disciplinárneho konania a následnej disciplinárnej zodpovednosti sudcu ústavného súdu za predpokladu náležité odôvodneného návrhu na začatie disciplinárneho konania a preukázania relevantných skutočností, tieto samy osebe nie sú dostatočné, aby v štádiu pred prípadným začatím a vedením disciplinárneho konania vzbudzovali pochybnosti o nezaujatosti sudcu ústavného súdu pri prejednávaní veci ústavnej sťažnosti.

49. Disciplinárne konanie môže nasledovať v tom prípade, ak sudcovia nedokážu plniť svoje povinnosti účinným a riadnym spôsobom. Takéto konanie musí byť vedené nezávislým orgánom alebo súdom s garanciou spravodlivého procesu a poskytnutím práva sudcovi namietat rozhodnutie a sankciu. Disciplinárne sankcie by mali byť primerané. [k tomu pozri aj bod 69 odporúčania CM/Rec (2010) 12 Výboru ministrov členským štátom o sudcoch:

nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť prijatého Výborom ministrov Rady Európy 17. novembra 2010 na 1098. zasadnutí zástupcov ministrov]. Zúčastnenou osobou namietanú údajnú nezákonnosť správania sudcu ústavného súdu preto ešte pred samotným začatím disciplinárneho konania nemožno stotožňovať s dôvodnou a objektívne akceptovateľnou obavou o pochybnostiach o nezaujatosti sudcu ústavného súdu. Až prípadné začatie disciplinárneho konania na podklade náležitého a odôvodneného návrhu a vyodenie zodpovednosti za nezákonné správanie sudcu ústavného súdu sa môže prejaviť následne aj na objektívnom teste nestrannosti sudcu ústavného súdu.

50. Vzhľadom na všetky už uvádzané skutočnosti ústavný súd konštatuje, že podanie trestného oznámenia nemôže byť automaticky samo osebe dôvodom na vylúčenie sudcov ústavného súdu z rozhodovania o predmetnej veci, v konaní o ktorej vystupuje zúčastnená osoba ako oznamovateľ trestného oznámenia. Keďže ani po preskúmaní ďalších dôvodov námietky zaujatosti sudcov ústavného súdu Mojmíra Mamojku a Petra Straku štvrtý senát ústavného súdu nezistil také skutočnosti, ktoré by podľa § 49 ods. 1 zákona o ústavnom súde viedli k ich vylúčeniu z výkonu sudcovskej funkcie v danej veci, rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.